

ХУДОЖНЬО-ПРОДУКТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ ЗОРОМ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Бондаренко Ю. А., Гузь І. Б.

ВСТУП

Євроінтеграційні процеси в Україні зумовлюють модернізацію та пошук ефективних шляхів, технологій, форм щодо забезпечення якості освітніх послуг. Важливого значення в освітньому процесі набуває всебічний розвиток особистості, формування здатності до творчого самовираження, реалізація свого природного потенціалу, підготовка до готовності навчатися впродовж життя. Формування творчих навичок відбувається з дошкільного віку через включення дитини у різноманітні види мистецької діяльності.

Сучасні батьки, під впливом і поширенням інформаційних технологій, опікуються логіко-математичним та мовленнєвим розвитком дитини, використовуючи традиційні прийоми, характерні для початкової школи: навчання читати та писати. При цьому недооцінюють такий вид мистецької діяльності як художньо-продуктивний. Саме художньо-продуктивна діяльність сприяє становленню духовного світу дитини, розвитку творчих здібностей, виробленню її естетичних смаків, життєвих цінностей.

Закон України «Про освіту» зазначає, що «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору»¹.

Вчені стверджують, що художньо-продуктивна діяльність має важливе значення для всебічного розвитку особистості (Л. Божович, Є. Фльоріна). Особливості навчання дітей дошкільного віку

---

¹ Про освіту : Закон України від 05 вер. 2017 р. № 2145-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

малюванню, ліпленню, аплікації відображено в працях Г. Григор'євої, Т. Доронової, Н. Дяченко, В. Інжестойкової, Н. Кириченко, В. Косминської, В. Котляра, О. Трусової, Н. Халезової та ін.

Науковці вивчають та досліджують проблему ознайомлення дошкільників з творами мистецтва, зокрема: розвиток уяви й творчості в дитячому віці вивчав Л. Виготський, ігрові методи у навчанні дітей образотворчої діяльності – Г. Григор'єва, розвиток самоконтролю дітей в образотворчій діяльності – Т. Дронова, методику художнього виховання дітей – В. Котляр, засоби виразності, своєрідні для кожного виду художньо-продуктивної діяльності дошкільнят, та встановлення взаємовідношення між малюванням, ліпленням та аплікацією на основі їхнього попереднього розділення – Т. Козакова, проблему розгляду ілюстрацій, картин художників та розповідям за ними присвячені праці Н. Гавриш, Л. Шелестової.

Дослідження багатьох учених у галузі тифлопедагогіки та тифлопсихології (Ю. Бондаренко, Л. Вавіна, Т. Дегтяренко, В. Кобильченко, Л. Куненко, О. Литвак, І. Моргуліс, С. Покутнева, Є. Синьова, Л. Солнцева) довели, що художня діяльність має корекційний вплив на розвиток особистості дитини з порушеннями зору, оскільки у дитини розвиваються сприймання, почуття, креативне мислення, уява, творчі здібності, впевненість у своїх силах, що допомагає дитині з порушеннями зорового аналізатору почуватися впевненіше, розвиваються її комунікативні здібності тощо. Різні види художньої діяльності мають величезний вплив на особистість дитини з порушеннями зору, її подальший розвиток, становлення та соціалізацію.

Період дошкільного дитинства найсприятливіший для всебічного гармонійного розвитку особистості. Адже, саме в цей період закладається фундамент художньо-творчого розвитку особистості. Тому, одним із актуальних питань, що стоять перед педагогами, є необхідність розвитку здатності дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату.

1. Основні аспекти художньо-продуктивної діяльності

Дошкільна освіта є невід'ємним складником та першим рівнем у системі освіти, стартовою платформою особистісного розвитку дитини. Зміст та організація освітнього процесу у сфері дошкільної освіти максимально активізує діяльність дитини в пізнанні навколишнього світу, реалізації її творчих задумів та мрій.

Мистецтво є своєрідним показником рівня культури суспільства та особистості зокрема. Мистецька освіта в дошкільні роки не лише збагачує та розвиває особистий, індивідуальний досвід ставлення дитини до світу, а й допомагає їй опанувати уміння проникати у внутрішній світ

іншої особистості, бачити та відчувати світ, переданий митцями. У мистецьких видах діяльності розвиваються творчі здібності дошкільників, які є інструментом творення дитини як особистості та збереження її унікальності. Тож автори освітнього напрямку «Дитина в світі мистецтва» оновленого Базового компонента дошкільної освіти наголошують на ролі мистецтва в розвитку особистості дитини та в дошкільній освіті взагалом². Реалізація завдань освітнього напрямку «Дитина в світі мистецтва» передбачає залучення дошкільнят до різних видів мистецької діяльності, забезпечення умов формування здатності до самовираження кожної дитини з пріоритетом розвитку емоційної сфери, активну співтворчість педагога та вихованців у мистецькому середовищі, що виключає копіювання зразка та застосовує мистецьку рефлексію як інструмент розвитку особистості.

У мистецьких видах діяльності відбувається формування навичок, які стануть базовими в дорослому житті: вміння слухати та чути, дивитися і бачити, естетичний смак, основи декорування, розвиток дрібної мотики як основа підготовки руки до письма, розвиток інтонаційної та емоційної виразності мовлення, розвиток пластичності, відчуття ритму, яке є основою читання та письма, правила етикету та інше³.

Однією з пріоритетних видів мистецької діяльності є художньо-продуктивна діяльність, яка включає в себе малювання, ліплення, аплікацію. Художньо-продуктивна діяльність – це художньо-творча діяльність дошкільника, яка дає змогу дитині втілити свої задуми та реалізувати творчі здібності, незалежно від дорослого.

Головне завдання художньо-продуктивної діяльності дітей дошкільного віку полягає в емпіричному, чуттєвому пізнанні світу; вихованні пізнавальної і творчої активності, спрямуванні її на естетичне сприйняття мінливості й різнобарвності світу, його краси; осмисленні краси в усіх її формах, а також естетичних якостей предметів та об'єктів оточуючого; особливості, неповторності, що передана в яскравих кольорах, цікавих формах, візерунках, розписах, малюнках; прилученні дитини до світу мистецтва.

Зміст навчання дошкільників зі зниженим зором художньо-продуктивної діяльності полягає у сприянні своєчасному психічному та особистісному розвитку, розвитку загальних здібностей. При цьому пріоритетним завданням навчання художньо-продуктивної діяльності є

---

² Половіна О. Дитина в світі мистецтва. *Дошкільне виховання*, 2021. № 2. С. 3–8.

³ Методичні рекомендації до оновленого Базового компонента дошкільної освіти. / М-во освіти та науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/0be/86b/6050be86b4f68482865820.pdf> (дата звернення 29.04.2021).

формування мотивів образотворчої діяльності, оскільки визначальним чинником життєдіяльності творчої особистості можна вважати мотиваційні механізми як систему збуджувальних чинників, що стимулюють та спрямовують поведінку об'єктів.

Окрім того, до головних завдань художньо-продуктивної діяльності також відносять формування вміння сприймати навколишній світ, розвиток уяви, формування власне образотворчих дій та естетичне виховання. У межах навчання художньо-продуктивної діяльності вирішуються й корекційні завдання: розвиток зорового сприймання та включення його у полісенсорну діяльність, дрібної моторики, орієнтації у просторі, формування, уточнення та корекція уявлень про навколишній світ тощо (І. Моргуліс, Л. Уфимцева та ін.).

У процесі художньо-продуктивної діяльності у дітей зі зниженим зором формується вміння зосереджувати увагу на об'єкті, обстежувати його форму за допомогою зору та рухів руки, порівнювати її з еталонами форми (коло, квадрат, трикутник тощо), встановлювати асоціації «На що схоже?» за допомогою уяви і фантазії.

Художньо-продуктивна діяльність має важливе значення для всебічного розвитку особистості. Під час створення зображення в дитини формуються спостережливість, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності. У процесі творчості особливого значення набувають саморозвиток, самовираження та самореалізація, які є важливими чинниками розвитку кожної особистості. Творча особистість здатна реалізувати свій потенціал у різних сферах життєдіяльності.

В умовах художньо-продуктивної діяльності у дітей із порушеннями зору формуються складні художньо-естетичні образи. При цьому формування таких образів носить системний характер і здійснюється при опорі на слухові, тактильні, кінестезичні й інші сенсорні функції, включаючи залишковий зір. Полісенсорна основа сприйняття дійсності й просторово-орієнтовної діяльності слабозорих дітей має важливе компенсаторне значення. Усе це є важливим джерелом одержання дітьми естетичної інформації з навколишньої дійсності.

Освоюючи художньо-продуктивну діяльність, дитина зі зниженим зором вчиться виділяти в реальному предметі ті сторони, які можуть бути відображені в тому чи іншому її вигляді. У слабозорого дошкільника складається вміння варіативно використовувати виражальні засоби та знаряддя, виникають узагальнені способи зображення об'єктів навколишнього світу.

Художньо-продуктивна діяльність тісно пов'язана з сенсорним вихованням. Дитині, щоб намалювати, зліпити будь-який предмет, потрібно попередньо ретельно його обстежити. Формування уявлень про предмети потребує засвоєння знань про властивості та якості, форму та

колір, величину та положення в просторі. Дошкільники виокремлюють ці якості, порівнюють предмети, виділяють схоже та відмінне, тобто виконують розумові дії. Отже, зображувальна діяльність сприяє сенсорному вихованню, розвитку наочно-образного мислення⁴.

Педагог у процесі художньо-продуктивної діяльності формує вміння дошкільнят сприймати колір, бачити і сприймати світ очима художників, діяти, як художники в процесі спілкування з кольором, використання його у власній художньо-продуктивній діяльності. Колір стає важливою характеристикою світу та себе в ньому.

Під час художньо-продуктивної діяльності діти оволодівають еталоном величини, дізнаються, що предмет може розглядатися як «великий» порівняно з іншим предметом, який у тому разі є «маленьким». В художньо-продуктивній діяльності поняття «величина» набуває значення для виразності зображення і композиційного рішення. Діти здатні зрозуміти, що віддалені предмети в малюнку потрібно зображати зменшеними, а зображення переднього плану – збільшеними. Так складаються уявлення щодо передавання простору, глибини, перспективи в малюнку⁵.

На заняттях з художньо-продуктивної діяльності розвивається мовлення дітей: засвоєння назв, форм, кольорів та їх відтінків, просторових значень сприяє збагаченню словника, висловлювання у процесі спостережень за предметами та явищами, в обстеженні предметів, а також під час розглядання ілюстрацій, репродукцій картин художників позитивно впливають на розширення словникового запасу та формування мовлення.

У процесі занять із художньо-продуктивної діяльності в дітей формуються морально-вольові якості: потреба та вміння доводити розпочату справу до кінця, зосереджено й цілеспрямовано займатися, допомагати одноліткам, долати труднощі тощо. Заняття сприяють вихованню в дітей доброти, справедливості, формування працелюбності пов'язане з розвитком таких вольових якостей особистості, як наполегливість, витримка, виховується вміння працювати, досягати бажаного результату.

Корекційно-педагогічна потреба полягає в тому, щоб навчити дітей із порушеннями зору бачити прекрасне в навколишньому, у житті, природі, у суспільних відносинах людей, емоційно збагатити особистість дитини, якому багато чого недоступно для безпосередньо-

---

⁴ Шевчук А. Мистецька освіта дітей. Традиції та інновації в оновленому БКДО. *Дошкільне виховання*, 2021. № 4. С. 20–23.

⁵ Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / за ред. Г. В. Сухорукової. Київ : Видавничий дім «Слово», 2010. 376 с.

почуттєвого сприйняття дійсності. Важливо ознайомлювати дітей зі зниженим зором із соціальною дійсністю, творами образотворчого мистецтва, художньою практикою, залучати до джерел народної культури. Необхідно створювати умови для того, щоб слабозорі дошкільнята навчались емоційно відгукуватись на красу навколишнього оточення, помічати, сприймати, бачити, відчувати і шанувати цю красу, бажати відтворити її в естетичних діях, іграх, на заняттях з художньо-продуктивної діяльності, під час самостійної художньо-продуктивної діяльності, називати відповідними словами та передавати особисті враження від неї за допомогою різних матеріалів і зображувальних технік, переживати почуття захоплення, радості, здивування, творчого піднесення, самоцінності.

Таким чином, художньо-продуктивна діяльність, як вид мистецької діяльності, дає широкі можливості для формування всебічно розвиненої особистості дошкільника зі зниженим зором та безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини.

2. Характеристика різновидів художньо-продуктивної діяльності

В закладі дошкільної освіти художньо-продуктивна діяльність задовольняє гостру потребу дітей у самовираженні і є одним з найулюбленіших видів діяльності вихованців. Засвоюючи різні види художньо-продуктивної діяльності – малювання, ліплення, аплікацію, дошкільнята отримують можливість відображувати враження про навколишній світ. Це дозволяє їм активно, творчо виражати життєві враження, своє розуміння предметів, явищ, подій, емоційне ставлення до них. Ці різновиди художньо-продуктивної діяльності спрямовані на створення певного продукту, вимагають оволодіння особливими способами дій та здійснюють специфічний вплив на психічний розвиток дітей⁶.

Продуктивні види діяльності мають моделюючий характер. Продуктивна діяльність, моделюючи предмети навколишнього світу, призводить до створення реального продукту, в якому уявлення про предмет, явище, ситуації отримує матеріальне втілення в малюнку, конструкції, об'ємному зображенні.

Малювання – це створене зображення на площині за допомогою формоутворювальних плям, ліній та форм⁷.

---

⁶ Гагаріна Н. П. Художньо-продуктивна компетенція дошкільників. Діти і картини : навч.-метод. посіб. Кропивницький : КЗ «КОІППО ім. Василя Сухомлинського», 2017. 48 с.

⁷ Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей : навч. посібн. Київ : Кондор, 2006. 200 с.

З усіх видів художньо-продуктивної діяльності дитяче малювання найбільш вивчене. Інтерес до нього з'явився у 80-ті роки XIX ст., а вивчення дитячого малюнка триває й досі. В педагогічних дослідженнях Г. Лабунської, Н. Сакуліної, Є. Фльоріної розкриті глобальні проблеми дитячого малюнку. У малюнку Є. Фльоріна вивчає його характерні особливості (своєрідність ліній, форми, кольору, розміщення на аркуші), звертає увагу на специфіку цих рис, притаманних малюванню дошкільнят, пропонує періодизацію дитячого малювання. Н. Сакуліна зробила висновок, що важливо формувати в дітей уявлення про колір, просторове розташування, величину, масу, рух, які допоможуть дитині створити зображення. Дослідниця звертає особливу увагу на подвійне ставлення дітей до кольору: як прикраси і як засобу виразності малюнку. У дослідженнях проблем художньої творчості (Н. Ветлугіна, І. Дзержинська, В. Єзикеєва, Т. Казакова) були розкриті засоби художньої виразності, користуючись якими діти здатні передавати художній образ в малюнку. В галузі психології М. Волков у своїх дослідженнях розглядає проблеми сприймання предмета і малюнка, кольору, композиції в діяльності дорослого художника та дитини. В. Кириєнко та Б. Сазонт'єв основну увагу в своїх дослідженнях приділяють проблемі розвитку зображувальних здібностей, вивченню особливостей їхнього формування. Є. Ігнат'єв розглядає дошкільний вік з погляду вдосконалення деяких сторін малювання в умовах певним чином побудованого навчання, спостереження за процесом поетапного створення дитиною зображення предметів методом зрізів⁸.

В нинішній час дитячі малюнки досліджуються психологами, педагогами, мистецтвознавцями. Феномен дитячого малюнку полягає у його поліфункціональності в соціумі, цінності для самої дитини, для батьків, педагогів дошкільної освіти. Дитячі малюнки засвідчують прагнення дошкільника пізнати навколишній світ, себе в ньому, висловлювати свої думки та почуття, піклуватися з однолітками та близькими людьми в умовах соціального оточення⁹.

Малюнок є феноменом дошкільного дитинства, формою та засобом встановлення комунікацій з іншими людьми, однолітками, формою самопрезентації в соціумі, самовираження, самоствердження, картиною світу та несе дітям задоволення.

Навчання дітей зі зниженим зором малювання розглядається як підготовка руки та ока до письма, а також перша сходинка процесу навчання образотворчого мистецтва. Дошкільник оволодіває олівцем, фломастером, фарбою і з їхньою допомогою створює реальні образи.

---

⁸ Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей : навч. посібн. Київ : Кондор, 2006. 200 с.

⁹ Там само.

Лінія, форма, колір, композиція – це засоби виразності, доступні дітям у малюванні. Зображення слабозорий дошкільник створює частинами, використовуючи різноманітні форми. Виразність досягається за допомогою характерних деталей, рис та залежить від розвитку у дитини уяви, образного сприймання, тих умінь та навичок, які вихованець набуває в процесі навчання – оволодіння фломастером, олівцем, кольоровою крейдою тощо. При цьому виразність іноді з'являється неочікувано для дитини. Образ у малюнку буває примітивним та він близький дитині, сприймається нею як «живий», особливо привабливий для неї самої. Намагаючись зробити малюнок гарним, яскравим, дошкільник часто використовує в роботі його декоративність, прагне до конкретності кольорів. Адже, колір викликає у дітей зі зниженим зором емоційне ставлення до реалістичного чи казкового образу. Дитина може порушувати пропорції частин, виділяти окремі деталі, виражати рухи поворотами або нахилом фігури. Найскладнішою для дошкільнят є передача руху в малюнку.

У більшості досліджень виокремлено такі види малювання: предметне, сюжетне та декоративне. Кожен з них має відповідні виражальні засоби: предметного малювання є ритм, форма, лінія; сюжетного – ритм, колір, композиція; декоративного – ритм, симетрія, колірний стрій¹⁰.

Сучасні підходи до педагогічного супроводження діяльності малювання слабозорих дітей пов'язані з діагностичними, корекційно-розвивальними, арт-терапевтичними можливостями, потенціалом для сенсомоторного розвитку, соціалізації дитини, гармонізації її стосунків з соціумом, збереження здоров'я та розвитку інтелектуальної, емоційно-чуттєвої, діяльнісної, мотивів та потреб, соціально-комунікативної сфери особистості, збагаченням досвіду творчих дій з матеріалами.

Ліплення – вид образотворчої (художньо-продуктивної) діяльності, в якому дошкільник за допомогою м'яких зображувальних матеріалів створює об'ємні образи повної або часткової тривимірності, що мають висоту, ширину, товщину¹¹.

Порівняно з малюванням особливості ліплення у теорії образотворчого мистецтва вивчені недостатньо. Вперше в своїх працях О. Бакушинський розглядає ліплення дітей як своєрідне мистецтво, підкреслює особливості пластичного образу, специфіку матеріалу, який під руками дошкільнят легко видозмінюється. Є. Фльоріна визначає, що сприймання дітьми форми є основним у процесі створення образу,

---

¹⁰ Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей : навч. посібн. Київ : Кондор, 2006. 200 с.

¹¹ Там само.

приділяє велику увагу образно-емоційній мові вихователя, яка допомагає викликати у дитини асоціації з предметами, фігурами.

Дослідники (Є. Корзакова, Н. Курочкіна) ставили питання про сенсорні основи зображувальної діяльності: відзначали роль перцептивних дій, обстеження, сенсорної культури під час навчання дошкільнят ліплення. Можливості ліплення в художньому розвитку старших дошкільників розкрили дослідження Н. Халезової, Ю. Максимова, Г. Вишньової. Ліплення передбачає виготовлення фігурок за мотивами народних іграшок, має місце також створення рельєфних та барельєфних зображень.

Ліплення є різновидом скульптури, яка передбачає роботу з різними матеріалами. Основним засобом виразності ліплення є пластичність. Завдяки еластичності матеріалу дошкільник зі зниженим зором передає динаміку рухів, оскільки під впливом пальців форма змінює свої окреслення, фігурка набуває різних поз, поворотів, нахилів тощо. Реальність об'єму, відчуття його долонями, кінчиками пальців сприяють активними діями дитини з виліпленою фігуркою. Вона легко пересуває її у просторі, оглядає, обстежує її з усіх боків.

У ліплення важливе місце посідає сюжет. Вирішений предмет, фігурка для дитини стає іграшкою, з якою вона поводить як із живою істотою. Під час цієї гри дошкільник взаємодіє з нею як у реальній життєвій ситуації.

Ліплення як вид образотворчої діяльності поділяється на предметне, сюжетне та декоративне. Кожен з цих видів має свої специфічні виразні засоби: предметне – форма та об'єм; сюжетне – ритм, композиція, силует; декоративне – ритм, симетрія, колір.

Ліплення як вид художньо-продуктивної діяльності дошкільників зі зниженим зором спрямоване на розвиток перцептивних сфери дитини, уявлень про форму, будову, пропозиції, динаміку та пластику предметів, розвиток дрібної моторики, зміцнення мускулатури пальців, на реалізацію її природної потреби в самостійній, ініціативній, творчій активності, задоволенні особистих інтересів у спілкуванні, грі.

Аплікація – один із видів декоративно-ужиткового мистецтва, який використовується для художнього оформлення різних предметів за допомогою прикріплення до основного тла вирізаних декоративних чи предметних форм¹².

Аплікація як вид образотворчої діяльності, на відміну від малювання та ліплення, вивчалася дослідниками переважно в аспекті формування сенсорних процесів, оволодіння технічними вміннями та навичками. І. Гусарова детально розкрила послідовність навчання дітей

---

¹² Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей : навч. посібн. Київ : Кондор, 2006. 200 с.

навичок вирізування та наклеювання: різання по прямій, заокруглення кутів, вирізування із паперу, складеного вдвоє, у кілька разів, силуетність вирізування тощо. З. Богатєєва розглядала аплікацію як вид декоративно-ужиткового мистецтва, як засіб естетичного розвитку дошкільняти. Дослідниця основну увагу зупинила на орнаменті та виокремлює його художні особливості: колір, ритм, лінію, своєрідність композиції. Основою її праці є спостереження з дітьми навколишньої природи, навчання їх уміння бачити в рослинних формах симетричність, яскравість, гармонійність колірних поєднань. В роботах Л. Скиданової та Л. Сірченко представлений декоративний аспект аплікації. Автори використовують українські мотиви в аплікаційних орнаментах. Г. Пантелєєва розглядає питання морально-етичного виховання засобами оформлюваного мистецтва. Велику увагу вченою приділено художньо-образній темі оформлення свята, навколо якого групуються різні види художньої діяльності.

Своєрідність аплікації полягає як в характері зображення, так і в техніці виконання. Зображення в аплікації більш умовне, порівняно з іншими видами площинного зображення – малюнком, живописом. Це контурно-силуетне зображення на площині. Форма більш узагальнена, майже без деталей. Аплікація створює своєрідний декоративний ефект. Іноді вирізані форми використовують для оформлення приміщення. Аплікаційні вирізки з тканини, хутра та шкіри використовують в оформленні одягу, виконанні панно.

Процес виконання аплікації має два етапи: вирізування або обривання окремих форм і прикріплення їх до тла. Іноді вирізані частини прикріплюються до тла не повністю, і аплікація виходить частково об'ємною. Це надає зображенню більшої виразності.

Аплікація особливо доступна дітям дошкільного віку зі зниженим зором через свою узагальненість та декоративність. Створення силуетних зображень потребує великої роботи думки та уяви, оскільки у силуеті відсутні деталі, які інколи є основними ознаками предмета. Заняття аплікацією сприяють формуванню у дитини просторових уявлень та просторової орієнтації дитини, що є необхідним для подальшого навчання.

Аналіз аплікації як виду художньо-продуктивної діяльності показав, що, як і малювання та ліплення, аплікація поділяється на предметну, сюжетну та декоративну. Кожен з цих підвидів має свої засоби виразності: предметна – силует гармоні; сюжетна – ритм, композиція; декоративна – ритм, симетрія, колір, гармонія.

Таким чином, зазначимо, що такі види художньо-продуктивної діяльності дошкільників, як малювання, ліплення, аплікація, показав, що кожен з них має підвиди: у малюванні, ліпленні, аплікації діти

зображують предмети, сюжет, створюють декоративно-орнаментальні композиції. Предметний та сюжетний зміст близькі між собою, оскільки, зображуючи предмет у малюнку, ліпленні, аплікації, дитина не абстрагується від навколишньої дійсності. Також художньо-образна основа об'єднує види художньо-продуктивної діяльності. Проте одночасно передавання образу в кожному виді художньо-продуктивної діяльності досягається різними засобами і залежить від художніх матеріалів, за допомогою яких цей процес удосконалюється.

Таким чином, художньо-продуктивна діяльність відіграє унікальну роль у розвитку й удосконалюванні особистості слабзорих дошкільнят. При цьому принципово важливо, що почуття прекрасного не є вродженим – воно здобувається людиною в ході засвоєння соціального досвіду.

ВИСНОВКИ

Мистецька освіта в дошкільні роки є інструментом творення дитини як особистості та збереження її індивідуальності. Залучення дошкільників до мистецької діяльності не лише збагачує особистий, індивідуальний досвід взаємодії дитини зі світом, а й допомагає їй навчитися проникати у внутрішній світ іншої особистості.

Художньо-продуктивна діяльність, як вид мистецької діяльності, дає широкі можливості для формування всебічно розвинутої особистості дошкільника зі зниженим зором. Це складова частина освітньо-виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини. Шляхи залучення молодого покоління до прекрасного мають одне призначення – будувати щирі й доброзичливі взаємини між дітьми дорослими.

Художньо-продуктивна діяльність має корекційний вплив на розвиток особистості дитини зі зниженим зором, оскільки у дитини розвиваються сприймання, почуття, креативне мислення, уява, творчі здібності, впевненість у своїх силах, що допомагає дитині з порушеннями зорового аналізатору почуватися впевненіше, розвиваються її комунікативні здібності тощо. Різні види художньо-продуктивної діяльності на відповідних заняттях чи в час проведення самостійної художньої діяльності мають величезний вплив на особистість дитини зі зниженим зором, її подальший розвиток, становлення та соціалізацію.

АНОТАЦІЯ

У дослідженні розкрито питання залучення слабозорих дошкільників до художньо-продуктивної діяльності. Здійснено науковий аналіз ступеня вивчення проблеми фахівцями. Висвітлено значення різновидів художньо-продуктивної діяльності для розвитку досліджуваної категорії дітей. Зазначено, що запропонована нами діяльність пропонує широкі можливості для формування всебічно розвиненої особистості дитини з особливостями зору та здійснює вплив на розв'язання завдань усіх напрямів виховання. У статті надаються корекційні завдання у навчальних межах художньо-продуктивної діяльності. Визначено, що корекційно-педагогічна робота спрямована на те, щоб навчити дітей досліджуваного віку зі зниженим зором бачити прекрасне в навколишньому середовищі, емоційно розширити особистість дитини, якій багато чого недосяжно для чуттєвого сприйняття дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти / М-во освіти та науки України. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення 28.04.2021).

2. Гагаріна Н. П. Художньо-продуктивна компетенція дошкільників. Діти і картини : навч.-метод. посіб. Кропивницький : КЗ «КОІПО ім. Василя Сухомлинського», 2017. 48 с.

3. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей : навч. посібн. Київ : Кондор, 2006. 200 с.

4. Методичні рекомендації до оновленого Базового компонента дошкільної освіти. / М-во освіти та науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/605/0be/86b/6050be86b4f68482865820.pdf> (дата звернення 29.04.2021).

5. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / за ред. Г. В. Сухорукової. Київ : Видавничий дім «Слово», 2010. 376 с.

6. Особливості розвитку особистості з порушеннями зору / Л. С. Вавіна, І. М. Гудим, С. М. Кондратенко, К. С. Довгопола, Л. А. Нафікова. Київ : Педагогічна думка, 2012, 132 с.

7. Половіна О. Дитина в світі мистецтва. *Дошкільне виховання*, 2021. № 2. С. 3–8.

8. Про освіту : Закон України від 05 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

9. Синьова Є. П. Тифлопедагогіка. Теорія навчання та виховання сліпих та слабозорих дітей. Київ : Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова, 2009. 325 с.

10. Синьова Є.П. Тифлопсихологія : підручник. Київ : Знання, 2008. 365 с.

11. Шевчук А. Мистецька освіта дітей. Традиції та інновації в оновленому БКДО. *Дошкільне виховання*, 2021. № 4. С. 20–23.

Information about the authors:

Bondarenko Yuliia Anatolyivna,

Doctor of Pedagogical Sciences,

Professor of the Chair of Special and Inclusive Education

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

87, Romenska str., Sumy, 40000, Ukraine

Huz Inna Borysivna,

Graduate Student of 3 year of Study, Specialty 016 Special education

Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko

87, Romenska str., Sumy, 40000, Ukraine,

Sumy Special Primary School №31 Sumy City Council

6, Hvorostyanka str., Sumy, 40000, Ukraine